

Skärp Skatteverkets lyhördhet

Sverige stagnerar och har rekord i konkurser – en lyhörd skattemyndighet behövs för att stimulera tillväxten.

Nima Sanandaji

ECEPR

Skärp Skatteverkets lyhördhet

Sverige stagnerar och har rekord i konkurser – en lyhörd skattemyndighet behövs för att stimulera tillväxten.

Nima Sanandaji
ECEPR

Innehåll

Nyckelbudskap	4
Sammanfattning	6
Key messages (English)	9
Summary (English)	10
Inledning: Sverige behöver bryta stagnationen	13
Punktskatter och deras tillämpning skapar ofta samhällsekonomiska snedvridningar	19
Företagare är inte tillräckligt rättssäkra i relation till Skatteverket	24
Mera lyhörd skattemyndighet behövs i Sverige med rekord i konkurser	27
Reformvägar framåt	31
Referenser	34

Nyckelbudskap

- Sverige stagnerar och har rekord i konkurser, i det läget behövs tillväxtpolitik med fokus på en mera lyhörd skattemyndighet. Sedan 2010 har realt välstånd per invånare ökat med mindre än hälften så mycket som i övriga EU. Stagnationen har inneburit att real levnadsstandard faktiskt har minskat i Jämtlands, Hallands, Södermanlands, Västmanlands och Kalmar län, medan den inte alls har ökat i Gotlands län.
- Reformarbetet som är på gång med punktskatter behöver vidareutvecklas samtidigt som Skatteverkets lyhördhet gentemot företag skärps. Punktskatter är ofta snedvridande och även i de fall då de inte kan avskaffas för att de uppfyller en viktig samhällsfunktion kan tillämpningen av dem förbättras.
- Plastpåseskatten och flygskatten avskaffades då de skapade snedvridningar och kostnader utan att vara de mest effektiva styrmedlen. Vissa företag som under corona-pandemin tillverkade desinfektionsmedel har i efterhand fått problem med Skatteverket. Anledningen är att desinfektionsmedel omfattas av punktskatten på bekämpningsmedel. Som en offentlig utredning har visat fanns dock oklarheter om gränsdragningarna med skatten. Dessa exempel visar på att punktskatter ökar priset på varor, skapar snedvridningar och inte nödvändigtvis är samhällsekonomiskt optimala styrmedel.
- Elektronikskatten tränger undan ekonomisk aktivitet från Sverige utan att vara ett optimalt utformat styrmedel. Hur punktskatter tolkas och implementeras i praktiken spelar roll, felaktiga bedömningar kan tränga undan näringsaktivitet och exporter. Tuggtobak i påse är till skillnad från snus i påse en produkt som kan produceras för konsumtion i Sverige samt även gå till export. Skatteverkets tolkning att produkten är snus hämmar exportmöjligheter och näringsaktivitet.
- Skatteverket är en mäktig myndighet, som är bra på att hantera rutinärenden, men de enskilda och företag som hamnar i rättsliga tvister upplever sig typiskt inte vara bedömda på ett rättssäkert sätt. Detta är ett mönster som länge har funnits i Sverige och som ännu idag är påtaglig. Rättvis Skatteprocess har analyserat 1 600 avgöranden i förvaltningsdomstolarna mellan åren 2018 och 2022 och funnit att i färre än vart femte fall medges full ersättning för rättegångskostnader, även när den enskilde har vunnit bifall. I 26 procent av fallen får den enskilde helt eller delvis bifall i sakfrågan men medges inte någon

ersättning alls. Resultatet är att många företag inte vågar driva frågor rättsligt mot Skatteverket. Skatteverket och förvaltningsdomstolarna har i uppdrag att upprätthålla stränga regelverk i vissa fall, men det behövs större rättssäkerhet.

- Det behövs en mera lyhörd skattemyndighet i Sverige, där det runtom landet finns rekord i antal konkurser och samtidigt en nedgång i nyföretagande. Denna rapport avslutas med konkreta reformvägar framåt för att uppnå bättre utformade och implementerade punktskatter samt en mera lyhörd skattemyndighet.

Sammanfattning

Behovet av tillväxtfrämjande politik är tydlig och behöver alltmer vara i fokus för den svenska politiken. Mellan 2010 och 2022 har Sverige haft en real ökning av levnadsstandarden per invånare på enbart 5 procent, motsvarande mindre än hälften av nivån för hela EU. Medan länder som Sverige med hög skattebörda och regleringsbörda stagnerar, skiftar tillväxten mot länder med lägre skatter och mera företagervänlig politik. Företagervänliga Irland har mer än fördubblat välståndet per invånare under samma period och sprungit om Sverige i välstånd. Även Nederländerna med mera företagervänlig politik och lägre skatter har sprungit om. Sveriges stagnation är påtaglig på nationell nivå och ännu mera märkbar när analysen sker regionalt. Sedan 2010 har real levnadsstandard faktiskt minskat i Jämtlands, Hallands, Södermanlands, Västmanlands och Kalmar län, medan den inte alls har ökat i Gotlands län. Det är uppenbart att förändring behövs.

För att stimulera tillväxten behövs en rad olika policyförändringar: lägre skatter, lägre regleringsbörda, stärkt trygghet, stärkt infrastruktur och stärkt energiförsörjning. Denna rapport lyfter fram hur reformarbetet som är på gång med punktskatter behöver vidareutvecklas samtidigt som Skatteverkets lyhördhet gentemot företag skärps i regeringens regleringsbrev. Punktskatter och deras tillämpning leder ofta till samhällsekonomiska snedvridningar och de är ofta inte optimalt utformade styrmedel. Tillämpningen av punktskatter sker ibland på så vis i Sverige att näringsaktivitet trängs undan eller att onödiga administrativa kostnader skapas. Skatteverket och förvaltningsdomstolarna har som sin uppgift att ibland vara hårda mot företag, men företagen är inte tillräckligt rättssäkra och även i grunden laglydiga företag far illa.

Det finns ett reformarbete med avskaffning av punktskatter, som är viktig att fortsätta på. Ett komplement är att även se på implementeringen av de punktskatter som inte avskaffas, för även om det finns skäl att behålla punktskatter som styrmedel finns betydligt utrymme att administrera dem bättre. Flygskatten avskaffades i höständeringsbudgeten 2024 då den skapade snedvridningar, kostnader för hushåll och företag samtidigt som mera effektiva miljöstyrmedel redan var på plats genom EU. Plastpåseskatten infördes 2020 och tre år senare kom beslutet om att

avskaffa den. Skatten var inte ändamålsenlig, var en överimplementering av EU:s förpackningsdirektiv, och var inte det mest ändamålsenliga styrmedlet.

Ett ytterligare exempel på snedvridande skatt är punktskatten på bekämpningsmedel. En offentlig utredning från 2017 visade att det fanns oklarheter om desinfektionsmedel omfattades av denna skatt eller inte. Därefter följde coronapandemin då det fanns omfattande behov av desinfektionsmedel och brister på detta bland såväl personal i vård och omsorg som enskilda hushåll. I efterhand har Skatteverket jagat många av företagen som bistod med handsprit under pandemin, för misstanken att de har fuskat med skatten. Detta illustrerar hur punktskatter inte bara ökar priset på varor, utan också skapar administrativa kostnader och osäkerheter för affärsverksamhet.

Elektronikskatten tränger undan ekonomisk aktivitet från Sverige utan att vara ett optimalt utformat styrmedel. Till exempel är det inte en vinst utan en förlust för miljön att en TV importeras från ett annat europeiskt land för att det blir billigare, snarare än köps med lägre frakt från Sverige. Tuggtobak i påse är till skillnad från snus i påse en produkt som kan produceras för konsumtion i Sverige samt även gå till export. Medan snus inte är lagligt i många andra länder så är tuggtobak i snus det. Skatteverkets punktskatteavdelning har tolkat att produkten är snus i påse, vilket gör att den inte kan exporteras. Snus som är mera finmalen är begränsad för export till omvärlden, men tuggtobak i påse är något som kan tillverkas och gå på export. Genom att Skatteverket bedömer att en vara är något annat, trängs näringsverksamhet och exportmöjligheter undan. Detta hämmar en potentiellt framgångsrik framtida svensk exportindustri från att växa fram. Den myndighet som tar ut skatter inte har som sin roll att bedöma vilka produkter som ska finnas på marknaden eller inte, denna form av centralplanering uppstår dock om gränsdragningar kring vad en produkt faktiskt är blir felaktiga.

Ett återkommande perspektiv som länge har funnits i Sverige är att företag inte är tillräckligt rättssäkra i relationen till Skatteverket. Många företag är nöjda med den servicebemötande som de får av myndigheten i vardagen, men när juridiska ärenden involverande Skatteverket uppstår finns ofta uppfattningar om att dessa inte följer rättsstatens principer. Rättvis Skatteprocess har analyserat 1 600 avgöranden i förvaltningsdomstolarna mellan åren 2018 och 2022 och funnit att

färre än i att färre än vart femte fall medges full ersättning för rättegångskostnader, även när den enskilde har vunnit bifall. I 26 procent av fallen får den enskilde helt eller delvis bifall i sakfrågan men medges inte någon ersättning alls. Resultatet är att många företag inte ens vågar driva frågor rättsligt mot Skatteverket.

Skatteverket och förvaltningsdomstolarna behöver bli mera rättssäkra, samtidigt som myndighetens tillämpning av punktskatter bör sikta på att förenkla företagens administrativa börda. Ekonomisk aktivitet trängs undan från Sverige om landet vid sidan av en hög skattebörda dessutom har administration av punktskatter som hämmar näringsverksamhet eller ställer orimliga krav på uppgiftsinrapportering av punktskatteärenden och betalning av punktskatterna. Kraven på handlare som inte är registrerade för punktskatter men ändå vid någon händelse blir det är idag onödigt krångliga. Rättsosäkerhet och punktskatter vars implementering försvårar affärsverksamhet medför statiska kostnader i form av de kostnader och arbetstid som företagen behöver hantera för att klara dem. De skapar även dynamiska kostnader, i form av den affärsverksamhet, investeringar och exporter som uteblir i olika svenska regioner för att den ekonomiska aktiviteten har trängts undan. En del av den ekonomiska aktivitet som trängs undan sker aldrig, medan betydande delar skiftar mot andra EU-länder, i en alltmer integrerad marknad.

Till sist är det också viktigt att renodla skattemyndighetens roll för att skapa större tydlighet och rättssäkerhet. Den nya arbetsformen fördjupad dialog är menad att göra myndigheten mera företagervänlig, men leder till att det blir gråzoner och frågetecken om Skatteverkets funktion som reglerande myndighet. Sammanfattningsvis behövs ett mera lyhört skatteverk i dagens Sverige, där det runtom landet finns rekord i antal konkurser och samtidigt en nedgång i nyföretagande. Denna rapport avslutas med konkreta reformvägar framåt för att uppnå bättre utformade och implementerade punktskatter samt en mera lyhörd skattemyndighet.

Key messages (English)

- Sweden is stagnating and has a record number of bankruptcies, this creates an urgency for growth policies, a part of which can be a more responsive tax authority. Since 2010 real prosperity per inhabitant has increased by less than half as much as in the rest of the EU. The stagnation has meant that the real standard of living has actually decreased in Jämtland, Halland, Södermanland, Västmanland and Kalmar counties, while it has not increased at all in Gotland county.
- The reform work that is underway with excise taxes needs to be further developed at the same time as the Swedish Tax Agency's responsiveness to companies is sharpened. Excise taxes are often distortive and even where they cannot be abolished because they fulfill an important social function, their application can be improved.
- The Swedish plastic bag tax and the flight tax were abolished as they created distortions and costs without being the most effective means of control. Some companies that manufactured disinfectants during the corona pandemic have subsequently had problems with the Swedish Tax Agency. The reason is that disinfectants are covered by the excise tax on pesticides. But as a public inquiry has shown, there were ambiguities about the boundaries of this tax. These examples show that excise taxes increase the price of goods, create distortions and are often not socially optimal control instruments.
- The electronics tax displaces economic activity from Sweden without being an optimally designed policy instrument. How the excise taxes are interpreted and administered in practice matters, wrong judgments can crowd out economic activity and exports. Chewing tobacco in a bag is, unlike snus in a bag, a product that can be produced for consumption in Sweden and also be exported. However, the Swedish Tax Agency has interpreted the product as snus and created obstacles for business activity and exports.
- Companies in Sweden are not sufficiently legally secure in relation to the Swedish Tax Agency. Rättvis Skatteprocess has analyzed 1,600 decisions in the administrative courts between the years 2018 and 2022 and found that fewer than in fewer than one in five cases are granted full compensation for court costs, even when the individual has won approval. In 26 percent of the cases, the individual receives full or partial approval in the matter but is not granted any compensation at all. The result is that many companies do not dare to pursue legal issues against the Swedish Tax Agency.
- In summary, a more responsive tax agency is needed in Sweden, where there is a record number of bankruptcies around the country and at the same time a decline in new businesses. This report concludes with concrete reform paths forward to achieve better designed and implemented excise taxes and a more responsive tax authority.

Summary (English)

The need for growth-promoting policies is clear and increasingly needs to be in the focus of Swedish reform policies. Between 2010 and 2022, Sweden had an increase in the standard of living per inhabitant of merely 5 percent, less than half of the level for the entire EU. While countries like Sweden with a high tax burden and regulatory burden are stagnating, growth is shifting towards countries with lower taxes and more business-friendly policies. Business-friendly Ireland has more than doubled the prosperity per inhabitant during the same period and overtook Sweden in prosperity. Even the Netherlands with more business-friendly policies and lower taxes has overtaken Sweden in living standard during this period. The stagnation is noticeable at the national level and even more significant when the analysis is done regionally. Since 2021, the real standard of living has actually decreased in Jämtland, Halland, Södermanland, Västmanland and Kalmar counties, while it has not increased at all in Gotland county. It is clear that change is needed.

To stimulate growth, different policy changes are needed: lower taxes, lower regulatory burden, strengthened security, strengthened infrastructure and strengthened energy supply. This report highlights how the reform work underway with excise taxes needs to be further developed at the same time that the Tax Agency's responsiveness to companies is sharpened in the government's regulatory letter. Excise taxes are often distortive and even where they cannot be abolished because they fulfill an important social function, their application can be improved.

The Swedish flight tax was abolished in the 2024 autumn amendment budget as it created distortions, costs for households and companies at the same time that more effective environmental control measures were already in place through the EU. The plastic bag tax was introduced in 2020 and three years later the decision was made to abolish it. The tax was not effective, was an over-implementation of the EU's packaging directive, and was not the most effective policy instrument. A further example of distortionary tax is the excise tax on pesticides. A public investigation from 2017 showed that there was uncertainty as to whether disinfectants were covered by this tax or not. Then followed the corona pandemic, when there was an extensive need for disinfectants and shortages of this among staff in healthcare and elderly care as well as individual households. In retrospect, the Swedish Tax Agency has hunted many of the companies that manufactured with hand sanitizer during

the pandemic, on the suspicion that they have cheated on the tax. This illustrates how excise taxes create not only higher prices on goods, but also administrative burdens and business uncertainties.

The electronics tax displaces economic activity from Sweden without being an optimally designed policy instrument. For example, it is not a gain but a loss for the environment that a TV is imported from another European country because it is cheaper, rather than bought with less shipping from Sweden. Chewing tobacco in a bag is, unlike snus in a bag, a product that can be produced for consumption in Sweden and also exported. While snus is not legal in many other countries, chewing tobacco in snus is. However, the Swedish Tax Agency's excise department interprets that the product is snus in a bag, which means that it cannot be exported. Snus that is more finely ground is limited for export to the outside world, but chewing tobacco in pouches is something that can be manufactured and exported. As the Swedish Tax Agency assesses that a product is something else, business activities and export opportunities are pushed aside. This inhibits a potentially successful future Swedish export industry from growing. The authority that collects taxes does not have as its role to assess which products should be on the market or not, this form of central planning does however arise if the boundaries around what a product actually is become incorrect.

A recurring perspective that has long existed in Sweden is that companies are not sufficiently legally secure in their relationship with the Tax Agency. Many companies are satisfied with the service treatment they receive from the authority in everyday life, but when the Tax Agency engages in legal conflicts there are often perceptions that the system does not follow the principles of the rule of law. Rättvis Skatteprocess has analyzed 1,600 decisions in the administrative courts between the years 2018 and 2022 and found that fewer than in fewer than one in five cases are granted full compensation for court costs, even when winning the case. In 26 percent of the cases, the individual receives full or partial approval in the matter but is not granted any compensation at all. The result is that many companies do not even dare to pursue legal issues against the Swedish Tax Agency.

The Tax Agency and the administrative courts need to provide more legal security for private firms, while at the same time the Tax Agency's application of excise taxes should aim to simplify the administrative burden on companies. Economic activity

is pushed away from Sweden if, in addition to a high tax burden, the country also has an administration of excise taxes that inhibits business activity or places unreasonable demands on data reporting of excise taxes and their payment. The requirements for traders who are not registered for excise duties but still become so in some events are today unnecessarily complicated. Legal uncertainty and excise taxes, the implementation of which make business operations difficult, entail static costs in the form of the costs and working hours that companies need to manage to cope with them. They also create dynamic costs, in the form of the business activities, investments and exports that do not occur in various Swedish regions because the economic activity has been pushed aside. Some of the economic activity that is displaced never takes place, while significant parts shift to other EU countries, in an increasingly integrated market.

Finally, it is also important to streamline the tax authority's role in order to create greater clarity and legal certainty. The new working form, in-depth dialogue, is meant to make the authority more business-friendly, but leads to gray areas and question marks about the Swedish Tax Agency's function as a regulatory authority. In summary, a more responsive tax office is needed in today's Sweden, where there is a record number of bankruptcies around the country and at the same time a decline in new businesses. This report concludes with concrete reform paths forward to achieve better designed and implemented excise taxes and a more responsive tax authority.

Inledning: Sverige behöver bryta stagnationen

Sveriges ekonomiska utveckling präglas av stagnation. Som visas i tabell 1 har landet under den senaste tolvårsperioden, mellan 2010 och 2022, enbart haft en real välbefindningsökning på 5 procent. Det innebär att när effekten av inflation räknas bort, så har levnadsstandarden för den genomsnittliga invånaren i Sverige stigit med bara en tjugondel på tolv år. Tillväxtnivån i Sverige under den senaste tolvårsperioden har därmed varit mindre än hälften så svag som för hela EU. Efter hänsyn till effekten av inflation och befolkningsförändring har det funnits liten faktiskt ekonomisk utveckling i Sverige. Det senast tillgängliga data som finns för en jämförelse av välbefindande per invånare sträcker sig i skrivande stund fram tills 2022, samtidigt har Sverige även under 2023 och så långt under 2024 befunnit sig i den europeiska bottenligan sett till ekonomisk utveckling. Behovet av tillväxtfrämjande politik är tydlig och behöver alltmer vara i fokus för politiken.

"Denna rapport argumenterar för att reformarbetet som är på gång med punktskatter behöver vidareutvecklas samtidigt som Skatteverkets lyhördhet gentemot företag skärps i regeringens regleringsbrev."

Denna rapport argumenterar för att reformarbetet som är på gång med punktskatter behöver vidareutvecklas samtidigt som behovet av Skatteverkets lyhördhet gentemot företag behöver skärps i regeringens styrning av myndigheten. Punktskatter är ofta snedvridande och även i de fall då de inte kan avskaffas för att de uppfyller en viktig samhällsfunktion kan tillämpningen av dem förbättras.

- Ett konkret exempel på betydelsen av utformningen av punktskatter berör platspåskatten. När den infördes fanns möjlighet att göra undantag för tunna platsbärkassar vid regelimplementeringen. Sverige valde att överimplementera och införde därför inte undantaget.¹ Denna punktskatt som senare avskaffades då den ledde till ekonomiska störningar utan att vara det mest effektiva styrmedlet, är exempel på vikten av att punktskatter utformas med rimliga gränsdragningar.

¹ NNR (2023).

- Skatteverkets egna bedömningar kring punktskatter för enskilda produkter kan ha stor effekt. Tuggtobak i påsar som tillverkas i Sverige är möjlig att även exportera till övriga Europa, men då Skatteverket bedömer produkten för att vara snus i påse trängs denna näringsverksamhet ut.² Myndighetsaktivism kan leda till att enskilda varor och företagare upplever sig trängda, vilket leder till att näringsverksamhet migrerar från Sverige till andra delar av Europa eller till och med helt från Europa.
- Händelseskattskyldighet handlar om när företag som inte är registrerade för vissa punktskatter ändå blir skattskyldiga. Kraven på att alla komplicerade uppgifter ska vara beräknade och inrapporterade, och skatten betalad, inom kort tid är orimlig utifrån företagares vardag.

Dessa är tre konkreta exempel samtidigt som de också kan översättas till principer för utformningen av punktskatter:

- Om punktskatter behövs, är det viktigt att inte överimplementera dem.
- Skatteverket bör inte genom tolkningar att en produkt är något annat hämma näringsverksamhet.
- Rapportering och inbetalning av punktskatter ska förenklas även för företag som någon enstaka gång blir punktskattskyldiga.

² SvD (2024).

Tabell 1. EU-tillväxtligan

Real utveckling av välståndet per invånare 2010-2022 (BNP/capita i fasta Euros per invånare)	Real utveckling av välståndet per invånare 2010-2022 (BNP/capita i fasta Euros per invånare)
Irland	111%
Litauen	104%
Bulgarien	104%
Estland	90%
Lettland	87%
Rumänien	85%
Malta	57%
Polen	45%
Ungern	36%
Tjeckien	34%
Kroatien	27%
Slovakien	23%
Slovenien	19%
Danmark	15%
Tyskland	13%
Belgien	11%
Luxemburg	11%
Nederländerna	10%
Österrike	9%
Portugal	8%
Finland	8%
Sverige	5%
Cypern	1%
Frankrike	-2%
Spanien	-4%
Italien	-4%
Grekland	-25%

Källor: Eurostat, In2013dollars inflationsräknare och egna beräkningar.

I nästa avsnitt utvecklas dessa exempel kring punktskatter, medan det tredje avsnittet i rapporten behandlar hur företag i Sverige upplever sig som rättsosäkra i relation till Skatteverket. Detta vore steg mot att förbättra företagsklimatet i Sverige. Det krävs en helhetsfokus för att nå dit, med policyförändringar som syftar till lägre skatter, lägre regleringsbörda, stärkt trygghet, stärkt infrastruktur och stärkt energiförsörjning.

Mycket pekar på att det finns potential till förbättring när det kommer till Sveriges näringsklimat. En återgång till jämförelsen i tabell 1 visar att det är Irland, som toppar EU:s tillväxtliga, genom att ha ökat välståndet per invånare med 111 procent. Irlands tillväxttakt motsvarar drygt 9 procent ökning i levnadsstandarden per år, jämfört med knappt 0,4 procent per år i Sverige. Ekonomin i denna europeiska granne har vuxit tjugo gånger så snabbt.

Det är tack vare en företagavänlig politik och låga skatter som Irland har lyckats toppa tillväxtliga, landet har attraherat omfattande investeringar och företagande inte minst från USA. Irland har numera också bättre skolresultat och över lag liknande eller bättre välfärdsutfall än Sverige.³ Litauen och Bulgarien är andra exempel på medlemsstater i EU som har mer än fördubblat nivån av levnadsstandard per invånare under samma period. Sveriges grannland Estland har lyckats med att knappt fördubbla levnadsstandarden per invånare. En del av förklaringen ligger i att EU är en alltmer integrerad ekonomi och att länderna som tidigare låg efter kommer i kapp. Det är samtidigt tydligt att länderna som är mera tillväxtvänliga sett till utformningen av skattepolitiken och näringspolitiken är de som lyckas bäst.

Svenska företag är alltmer integrerade delar av värdekedjor som spänner över EU-länderna och ibland även vidare globalt. I detta läge kommer ekonomisk aktivitet att skifta mot länderna som har mera företagavänlig beskattning och reglering. Det blir allt viktigare att regelverken införs på liknande vis i Sverige, så att inte beslutsfattare på myndighetsnivå sätter guldkant på regelverken genom att tillämpa dem extra strikt i Sverige. Mellan 2010 och 2022 har såväl Irland som Nederländerna gått om Sverige i välstånd per invånare. Det är ingen slump att dessa utvecklade västeuropeiska länder är mera företagavänliga sett till såväl skattebörda som regleringsbörda.

³ Fölster & Sanandaji (2024).

”Sedan 2010 har real levnadsstandard faktiskt minskat i Jämtlands, Hallands, Södermanlands, Västmanlands och Kalmar län, medan den inte alls har ökat i Gotlands län. Stagnationen behöver mötas med tillväxtreformer och ett viktigt element är att skärpa Skatteverkets lyhörddhet och bemötande av företag, särskilt kring rättssäkerhet och tillämpning av punktskatter.”

Perioden av ekonomisk stagnation har inneburit att vissa län i Sverige faktiskt har upplevt en negativ real välståndsutveckling under perioden. Som visas i tabell 3 har enbart tre av länen i Sverige, Norrbottens, Kronobergs och Jönköpings, haft en real välståndsökning på mer än tio procent bland sina invånare. Sedan 2010 har real levnadsstandard faktiskt minskat i Jämtlands, Hallands, Södermanlands, Västmanlands och Kalmar län, medan den inte alls har ökat i Gotlands län. Stagnationen behöver mötas med tillväxtreformer och ett viktigt element är att skärpa Skatteverkets lyhörddhet och bemötande av företag, särskilt kring rättssäkerhet och tillämpning av punktskatter.

Som redovisas i kommande avsnitt av denna rapport präglas Sverige förutom ekonomis stagnation även av rekord i antal konkurser. I detta läge behöver den verksamhet som sker i svenska myndigheter och som berör företag granskas. Finns utrymme att skapa förbättring, så företagsklimatet lyfter? Skatteverket har länge varit en myndighet som har bra bemötande av företag i vardagen, men där företagen som hamnar i rättsliga konflikter inte känner sig rättssäkra i relation till Skattemyndigheten. Frågan berör även förvaltningsdomstolarna som bedömer ärendena. Även företagare som får rätt i sak mot Skatteverket medges i enbart vart femte fall full ersättning för rättegångskostnaderna, i en fjärdedel av fallen får de ingen ersättning alls.⁴

På kommunal nivå har det under senare tid funnits omfattande fokus på förbättring av det lokala företagsklimatet, genom att tjänstemän vid näringskontoret och andra delar av kommunen blir mera företagavänliga i sitt bemötande och genom att kommunen skärper kompetensen vid offentlig upphandling. På samma vis behöver även statliga myndigheter, särskilt den viktiga myndighet som beskattar företagen,

⁴ Rättsvis Skatteprocess (2024b).

systematiskt arbeta för att bli mera företagervänliga. Denna form av regelförbättring sker inte av sig själv, utan det behövs en systematisk process från regeringens sida att genom regleringsbrev, samt utredningar av Riksrevisionen och Statskontoret, lägga grunden för en mera lyhörd skattemyndighet. Som denna rapport lyfter fram kan en del av detta vara att förtydliga myndighetens roll, den myndighet som bedömer skatteärenden bör förhålla sig till en reglerande roll och inte blanda ihop det med att också vara rådgivande. Det kan idag uppstå situationer där företag följer råd som de får från Skatteverket, och sedan fattar samma myndighet beslut som går emot råden. Sammanfattningsvis finns flertal förändringar som kan bana väg för en mera lyhörd skattemyndighet, vilket är en del av reformarbetet för att bryta stagnationen.

Tabell 2. Sverige-tillväxtligan

Real utveckling av välståndet per invånare 2010-2022 (BNP/capita i fasta Euros per invånare)	
Norrbottens län	18%
Kronobergs län	12%
Jönköpings län	11%
Östergötlands län	9%
Värmlands län	8%
Örebro län	8%
Västerbottens län	7%
Blekinge län	7%
Västra Götalands län	7%
Uppsala län	6%
Stockholms län	4%
Skåne län	3%
Gävleborgs län	1%
Dalarnas län	1%
Västernorrlands län	1%
Gotlands län	0%
Kalmar län	-3%
Västmanlands län	-3%
Södermanlands län	-4%
Hallands län	-4%
Jämtlands län	-9%

Källor: Eurostat, In2013dollars inflationsräknare och egna beräkningar. För 2022 estimeras att samtliga län har haft samma reala välståndsutveckling som riket.

Punktskatter och deras tillämpning skapar ofta samhällsekonomiska snedvridningar

Punktskatter införs i enlighet med ekonomisk teori för att styra beteende. Till exempel kan punktbeskattning införas av fordonsbränslen som medför utsläpp, så att de som producerar utsläppen därmed belastas av en skatt. Punktskatten ökar priset för en aktivitet för att minska förekomsten av en viss aktivitet, samt skapa intäkter för den offentliga sektorn. Dessa skatter leder samtidigt inte bara till rena kostnader för allmänheten och näringslivet, de medför också omfattande administrativt arbete. Det finns två styrande principer för punktskatter:

- **Punktskatter behöver vara optimala styrmedel.** De existerar inte i vacuum utan behöver beaktas i praktiken, där de samverkar med andra existerande styrmedel. I de fall där bättre styrmedel redan existerar kan punktskatter avskaffas, policyutformningen blir inte bättre om styrmedel staplas på varandra utan det är viktigt att fokusera på tydliga och välfungerande mekanismer.

- **Punktskatter bör implementeras korrekt.** Det finns fall då punktskatter bör behållas, då de utgör effektiva styrmedel. I dessa fall är det viktigt att administrationen av punktskatter och gränsdragningarna blir korrekt utformade, så att skatterna inte hämmar näringsaktivitet mer än de behöver. Tolkningsfrågor kring olika punktskatter är relevanta, för de påverkar enskilda varor betydligt. Administrationen av punktskatter bör förenklas så långt som möjligt, då det påverkar många företagare runtom i landet.

En del av den pågående reformpolitiken i Sverige handlar just om att avskaffa punktskatter för att främja den ekonomiska utvecklingen. I höständeringsbudgeten fanns en avskaffning av flygskatten.⁵ Tidigare hade ett förslag på sänkning av denna punktskatt fått ett remissvar av Konjunkturinstitutet. Där framkom att mera träffsäkra styrmedel redan existerade på EU-nivå.⁶ Konjunkturinstitutet lyfte fram

⁵ Prop. 2024/25:2.

⁶ Handel med utsläppsrättigheter samt krav på inblandning av hållbara flygbänslen.

att flygskatten inte var träffsäker sett ur ett miljöperspektiv, då skattenivån förblir densamma oavsett vilka effektiviseringsåtgärder som införs och då skatten är densamma oavsett vilket drivmedel som används.⁷ Denna punktskatt avskaffades då den i teorin var tänkt att gynna miljön, men i själva verket hämmade den viktiga flygnäringsen och skapade ökade kostnader för allmänheten och företagen. Samtidigt var skattens miljöreglerande effekt inte lika bra som existerande styrmedel.

”En lärdom är att punktskatter kan skapa omfattande samhällsekonomiska snedvridningar samtidigt som de ibland är mindre träffsäkra än existerande styrmedel. En annan lärdom är att det i Sverige ibland finns en benägenhet att överimplementera punktskatter, så att de blir mera strikt tolkade än i andra EU-länder.”

Ett annat exempel berör platspåseskatten. Denna skatt infördes 2020 för att Sverige skulle uppnå EU:s förbrukningsmål på plastbärkassar. Den avskaffades tre år senare, i 2023 års budget i en reform som börjar gälla den första november 2024.⁸ Näringslivets Regelnämnd NNR lyfte i ett remissvar på denna reform fram två perspektiv, dels att skatten inte var ändamålsenlig, dels att den omfattade en överimplementering av EU:s förpackningsdirektiv. Det fanns undantag i direktivet för tunna platsbärkassar som Sverige vid regelimplementering inte valde att införa.⁹ En lärdom är att punktskatter kan skapa omfattande samhällsekonomiska snedvridningar samtidigt som de ibland är mindre träffsäkra än existerande styrmedel. En annan lärdom är att det i Sverige ibland finns en benägenhet att överimplementera punktskatter, så att de blir mera strikt tolkade än i andra EU-länder.

Punktskatten på desinfektionsmedel är ett ytterligare exempel på hur komplexa punktskatter kan underminera samhällsekonomins funktionssätt, genom att bidra till snedvridningar. Det finns i Sverige en punktskatt på bekämpningsmedel, vilket leder till att desinfektionsmedel som innehåller etanol beskattas högre. En offentlig utredning från 2017 visar att det kunde konstateras vara oklart om desinfektionsmedel omfattas av denna punktskatt.¹⁰ Därefter följde corona-

7 Konjunkturinstitutet (2024).

8 Finansdepartementet (2023).

9 NNR (2023).

10 SOU 2017:102, s. 175.

pandemin då det fanns omfattande behov av desinfektionsmedel och brister på detta bland såväl personal i vård och omsorg som enskilda hushåll. I efterhand har Skatteverket jagat företagen som tillverkar handsprit, för misstanken att de har fuskat med skatten.¹¹ De företag som bidrog med den viktiga funktionen att producera desinfektionsmedel under en pandemi jagas därefter och får en besvärlig situation, på grund av en punktskatt som det rådde oklarheter om. Detta är tydligt exempel på hur såväl själva punktskatten som dess tolkning och regeltillämpning kan slå mot företagandet i Sverige.

Elektronikskatten som infördes 2017 är en nationell punktskatt som leder till omfattande administrativa kostnader för företagen och att till exempel tv-apparater systematiskt kostar mer i Sverige än i grannländerna. Mellan 2022 och 2023 ökade denna skatt betydligt, samtidigt som försäljningen av varorna som den omfattar minskade.¹² Punktskatten tränger undan ekonomisk aktivitet från Sverige utan att tydligt leda till miljöfördelar. Till exempel är det inte en vinst utan en förlust för miljön att en TV importeras från ett annat europeiskt land för att det blir billigare, snarare än köps med lägre frakt från Sverige.

Tuggtobak i påse är till skillnad från snus i påse en produkt som kan produceras för konsumtion i Sverige samt även gå till export, för medan snus inte är lagligt i många andra länder så är tuggtobak i snus det. Skatteverkets punktskatteavdelning tolkar dock att produkten är snus i påse, vilket gör att den inte kan exporteras. Snus som är mera finmalen är begränsad för export till omvärlden, men tuggtobak i påse är något som kan tillverkas och gå på export. Genom att Skatteverket bedömer att en vara är något annat, trängs näringsverksamhet och exportmöjligheter undan. Detta hämmar en potentiellt framgångsrik framtida svensk exportindustri från att växa fram.¹³ Frågan är om tuggtobak kommer definieras som en produkt som är till för att tuggas, eller om det dessutom ställs kravet på att det inte ska falla sönder om det tuggas.¹⁴ Det är ett tydligt exempel på där tolkning av gränserna för vad som utgör en viss produkt kan inverka på ekonomisk aktivitet och exportmöjligheter. Ett Sverige som är en integrerad del av den europeiska ekonomin förlorar mycket på om skattemyndighetens bedömningar tränger undan ekonomisk verksamhet,

11 Dagens Industri (2024).

12 Elektronik Branschen (2023).

13 SvD (2024).

14 Fi2023/02703, s. 16; Skatteverket (2023).

för verksamheter migrerar snabbt till andra medlemsländer. Det är en fråga om vad man ser och inte ser – det som inte syns är den näringsverksamhet som skulle ha existerat om den inte hade trängts undan.

Även punktskatter som finns av folkhälsoskäl kan modifieras så att de i utformningen och tillämpningen blir mera företagervänliga. Ett intressant exempel berör alkoholskatten för småbryggerier. I budgetpropositionen för kommande året 2025 har regeringen aviserat om sänkt alkoholskatt för öl tillverkad i oberoende småbryggerier. Regelförändringen som föreslås träda i kraft den första juli 2025 baseras på 50 procents skattenedsättning för småskalig produktion, därefter trappas nedsättningen av.¹⁵ En möjlig invändning mot just denna reform är att det skapar snedvridningar, genom differentierad skatt beroende på storleken av företagets verksamhet. Samtidigt har alkoholmonopolet i Sverige länge underminerat småbryggeriernas verksamhet, vilket kan förklara reformens utformning.

"Det är viktigt att undvika överreglering och myndighetsaktivism i administration av punktskatter, händelseskattskyldighet är ett tydligt exempel på detta."

Det är viktigt att undvika överreglering och myndighetsaktivism i administration av punktskatter, händelseskattskyldighet är ett tydligt exempel på detta. Det finns fall då företag som inte är registrerade för vissa punktskatter ändå blir skattskyldiga. Då uppstår en skyldighet att redovisa och betala skatt för varje händelse, vilket kallas händelseskattskyldighet. En överimplementering av dessa regler innebär att företagare bara har fem dagar på sig att rapportera in och betala dessa skatter, vilket i praktiken innebär en mycket komplicerad och tidskrävande administration, som företagaren själv ofta kan sakna kompetens för. Tidsfristen som gäller även för betalning är mycket svår att hantera. Att det är så strikta krav har inte med EU att göra, utan det rör sig åter om att regelverken har överimplementerats i svensk tolkning.¹⁶

Punktskatter är ofta samhällsekonomiskt snedvridande, i de fall då de inte kan avskaffas är det avgörande att deras administration blir så smidig som möjlig

¹⁵ Finansdepartementet (2024).

¹⁶ Svenskt Näringsliv (2023).

och att myndighetsaktivism inte sker. Detta skapar nämligen såväl kostnader som osäkerheter för företagen, vilket inte är i linje med förutsättningarna för en växande svensk ekonomi. Förekomsten av och administrationen av punktskatter behöver ses i ett produktivitetsspektiv, här finns utrymme för förbättring så att den svenska ekonomins tillväxtförmåga långsiktigt stärks framöver.

Företagare är inte tillräckligt rättssäkra i relation till Skatteverket

Den myndighet som hanterar skatterna behöver vara lyhörd mot företagare, för att Sverige ska ha ett välfungerande företagsklimat. Detta är särskilt viktigt i en tid då den svenska ekonomin är alltmer integrerad i europeiska värdekedjor, då kommer företagen att migrera gradvis sina affärer till övriga Europeiska länder ifall dessa länder har mera företagervänlig policy i termer av såväl lägre skatter som mera lyhörda skattemyndigheter. Behovet av reformer aktualiseras av den kartläggning som Rättvis Skatteprocess har genomfört. Stiftelsen har granskat 1 600 avgöranden i förvaltningsdomstolarna mellan åren 2018 och 2022. Det konstateras att färre än vart femte fall medges full ersättning för rättegångskostnader, även när den enskilde har vunnit bifall. I 26 procent av fallen får den enskilde helt eller delvis bifall i sakfrågan men medges inte någon ersättning alls. Resultatet är att många företag inte ens vågar driva frågor rättsligt mot Skatteverket.¹⁷

Ett annat exempel berör Rättvis Skatteprocess bedömning av skattetillägg. Detta tillägg innebär att om en skatteskyldig har lämnat en oklar uppgift vid deklarationen påförs en avgift om normalt 40 procent extra beskattning, på den skatt som inte togs ut ursprungligen på grund av oriktig uppgift. Under perioden mellan 2018 och 2021 har dock endast i 1-2 procent av målen i kammarrätterna och Högsta förvaltningsdomstolen har befrielse från skattetillägg medgivits helt eller delvis. I fem av sex fall i Kammarrätten motiverar domstolen inte ens varför befrielse inte har tillämpats.¹⁸

"Det har gått tre årtionden sedan kommitté om rättssäkerhet i beskattning lade fram sitt betänkande år 1993, som föreslog stärkt rättssäkerhet för enskilda i skatteprocesser. Frågan är fortsatt aktuell och behöver åter aktualiseras."

¹⁷ Rättvis Skatteprocess (2024b).

¹⁸ Rättvis Skatteprocess (2024a).

Det är viktigt att rättssäkerhet gäller på skatteområdet, att företagen bemöts av rättstillämpning som är förutsägbar och att domstolarna är neutrala. Det har gått tre årtionden sedan kommitté om rättssäkerhet i beskattning lade fram sitt betänkande år 1993, som föreslog stärkt rättssäkerhet för enskilda i skatteprocesser.¹⁹ Frågan är fortsatt aktuell och behöver åter aktualiseras.

Skattemyndigheten får å ena sidan höga betyg av företagare för sin servicenivå, men den minoritet företag som misstänks för felaktigheter bedöms så hårt att även i grunden laglydiga aktörer kan straffas.²⁰ Företagarombudsmannen är en del av Stiftelsen Den Nya Valfärden, som regelbundet har kontakt med företagare som anser sig illa behandlade av Skatteverket, ibland trakasserade. Den sammanfattade bedömningen som företagarombudsmannen gjorde i en skrift från 2013 är att Sverige har en skattemyndighet som i de allra flesta fall är effektiv och företagervänlig vid bemötanden, men när myndigheten driver ärenden mot företag blir det i stället en rättsosäker process. Ett perspektiv som ofta framförs från des företagare som hör av sig till företagsombudsmannen är att förvaltningsdomstolarna är alltför följsamma gentemot Skatteverket, vilket skapar en rättsosäker situation.²¹

Ett exempel som lyftes fram för drygt tio år sedan berör specialgranskningen av branscher där det är vanligt med inhyrd personal, utifrån misstanken att svart arbetskraft förekommer. Branscherna bygg, städ och transport har särskilt granskats. Det är förstås viktigt att reglera näringslivet och även ta i beaktande att kriminella gäng ofta driver egna företag, ofta i enklare verksamheter som till exempel städ och restaurang. Det finns dock en skillnad mellan företag som drivs av kriminella gäng, eller av företagare som medvetet bryter mot lagen, och i grunden laglydiga företag. Det finns tydliga indikationer på att Skatteverket i sin myndighetsutövning slog till för hårt mot företagen som i grunden är laglydiga, då de dömdes trots att myndigheten inte tydligt visat att skenavtal har funnits.²²

En rapport som Svenskt Näringsliv publicerade 2015 berörde utvecklingen av Skatteverkets nya arbetsformer, främst fördjupad dialog. Detta nya arbetssätt skiljer sig åt från vedertagen svensk förvaltningsmodell, vilket skapar frågor om gråzoner

¹⁹ SOU 1993:62.

²⁰ Motion 2014/15:2788.

²¹ Den Nya Valfärden (2013).

²² Dagens Juridik (2013).

och huruvida företagen behandlas lika eller om de som får möjligheter till fördjupad dialog kanske behandlas bättre än de som nekas detta. Svenskt Näringsliv förklarar betydelsen av att ha en tydlig roll för myndigheten som företagen kan förhålla sig till: ”Genom att samarbetet mellan företagen och Skatteverket organiseras informellt vid fördjupad dialog och lämnad information inte är avsedd att ligga till direkt grund för skattebeslut, hamnar Skatteverkets verksamhet i en informell gråzon, som knappast låter sig kategoriseras inom ramen för förvaltningsrättens traditionella tredelning mellan faktisk förvaltning, ärendehandläggning och ärendehandläggning med inslag av myndighetsutövning mot enskild. Det innebär att formella rättssäkerhetsgarantier saknas i stor utsträckning. De svar som Skatteverket lämnar inom ramen för fördjupad dialog torde normalt vara tillförlitliga men behöver inte vara det.”²³

Det handlar i grunden om att ha tydlig fokus och avgränsning för Skatteverkets roll som en reglerande myndighet och minimera osäkerheter för företagen, samt minimera risken för att vissa företag särbehandlas medan andra upplever sig trakasserade. Svenskt Näringslivs utredning lyfter vidare fram: ”När Skatteverket söker interagera med enskilda företag och förmå dem att följa skattelagstiftning genom att ingå avtal om informationsutbyte snarare än genom traditionell ärendehandläggning, hamnar arbetsformen som nämnt i en gråzon.”²⁴

Sammanfattningsvis behövs en rad reformer för att skapa en skattemyndighet som tydligare särskiljer mellan i grunden laglydiga och kriminella företag, där myndigheten har en tydligare fokus på sin reglerande roll och strukturer som minimerar risken för särbehandling. Rättssäkerheten behöver stärkas även med hänsyn till förvaltningsdomstolarnas arbete.

”Sammanfattningsvis behövs en rad reformer för att skapa en skattemyndighet som tydligare särskiljer mellan i grunden laglydiga och kriminella företag, där myndigheten har en tydligare fokus på sin reglerande roll och strukturer som minimerar risken för särbehandling. Rättssäkerheten behöver stärkas även med hänsyn till förvaltningsdomstolarna.”

²³ Svenskt Näringsliv (2015).

²⁴ Svenskt Näringsliv (2015), s. 3

Mera lyhörd skattemyndighet behövs i Sverige med rekord i konkurser

Denna rapport argumenterar för att Sverige präglas av en stagnerande ekonomisk utveckling, vilket manar till tillväxtreformer som i sin tur behöver omfatta en mera lyhörd skattemyndighet. Detta är en del av ett genomgripande reformarbete, baserat på insikten att Sverige blir omsprungnen i välstånd av de EU-medlemsländer som har lägre skatteböroda och lägre regleringsböroda. Frågan är också viktig att relatera till det rekord av konkurser som finns i Sverige.

”Under år 2023 fattade tingsrätterna i Sverige beslut om att inleda konkurser i nära 8 900 företag, med 20 700 anställda. Antalet konkurser var det högsta sedan 1990-talet.”

Under år 2023 fattade tingsrätterna i Sverige beslut om att inleda konkurser i nära 8 900 företag, med 20 700 anställda. Antalet konkurser var det högsta sedan 1990-talet.²⁵ I tabell 3 visas hur antalet konkurser i olika län ökade jämfört med föregående år. Västernorrlands län var det enda i Sverige som upplevde en minskning i andelen konkurser, medan Kronobergs län enbart upplevde en smärre ökningstakt. De övriga länen har upplevt att konkurserna ökat mycket starkt. I 15 av de 21 länen har andelen konkurser ökat med minst en fjärdedel. Västerbottens, Gävleborgs, Södermanlands, Jämtlands och Gotlands län har upplevt att konkurserna ökat med mer än hälften.

Utvecklingen reflekterar att många företag med krisande ekonomi hade fått olika former av stöd under corona-pandemin, och senare gick i konkurs, samt den svaga ekonomiska utvecklingen i Sverige över lag. Skatteverket har en viktig roll i att driva företag i konkurs, det är del av myndighetens roll i ekonomin. Samtidigt är det viktigt att ge en helhetsbild kring utvecklingen av företagandet i Sverige, där de rekordmånga konkurserna är ett varningstecken på att något inte står rätt till.

²⁵ Tillväxtanalys (2024).

Tabell 3. Konkurserna ökade kraftigt 2023

	Antal konkurser 2023	Förändring procentjämfört med 2022
Gotlands län	38	+ 81%
Jämtlands län	81	+ 62%
Södermanlands län	253	+ 55%
Gävleborgs län	224	+53%
Västerbottens län	147	+52%
Örebro län	238	+43%
Uppsala län	319	+40%
Dalarnas län	180	+32%
Stockholms län	3 106	+31%
Värmlands län	186	+31%
Blekinge län	99	+30%
Västmanlands län	209	+29%
Östergötlands län	315	+27%
Skåne län	1 205	+27%
Västra Götalands län	1 265	+26%
Hallands län	215	+24%
Jönköpings län	219	+22%
Norrbottnens län	128	+20%
Kalmar län	154	+15%
Kronobergs län	132	+2%
Västernorrlands län	155	-7%

Källa: Tillväxtanalys (2024) och egna analyser.

"Att antalet konkurser ökar i samtliga län förutom ett, medan antalet nystartade företag minskar i samtliga län, är allvarliga tecken på att Sverige behöver en offensiv tillväxtpolitik."

Samtidigt har också antalet nystartade företag minskat, vilket visas i tabell 4. Samtliga län i Sverige har haft en minskning i antalet nystartade företag. Fem av länen har upplevt en minskning på mindre än en tiondel. I Blekinge, Västerbottens

och Norrbottens län har antalet nystartade företag minskat med 15 procent eller mera. Att antalet konkurser ökar i samtliga län förutom ett, medan antalet nystartade företag minskar i samtliga län, är allvarliga tecken på att Sverige behöver en offensiv tillväxtpolitik.

Tabell 4. Antalet nystartade företag minskade kraftigt under 2023

	Antal nystartade företag 2023	Förändring procentjämfört med 2022
Östergötlands län	2 422	-6%
Dalarnas län	1 578	-7%
Kronobergs län	1 106	-8%
Västra Götalands län	10 864	-9%
Värmlands län	1 372	-9%
Uppsala län	2 368	-10%
Jönköpings län	1 818	-10%
Hallands län	2 046	-10%
Kalmar län	1 195	-11%
Gävleborgs län	1 362	-11%
Södermanlands län	1 564	-11%
Skåne län	9 028	-12%
Stockholms län	19 565	-12%
Gotlands län	360	-13%
Örebro län	1 577	-14%
Västmanlands län	1 418	-14%
Västernorrlands län	1 203	-14%
Jämtlands län	841	-14%
Blekinge län	725	-15%
Västerbottens län	1 299	-15%
Norrbottnens län	1 339	-17%

Källa: Tillväxtanalys (2024) och egna analyser.

Den ekonomiska stagnationen i Sverige kan förklaras av att kombinationen hög skattebörda och hög administrativ börda tränger ut företagande. Ekonomisk aktivitet i en alltmer integrerad EU-ekonomi skiftar mot länderna där skatter och regelverk är mera företagervänliga. Rättssäkerheten för företagen spelar också en

viktig roll i sammanhanget. De reformer som lyfts fram i denna rapport kan bidra till att stärka tillväxten, tillsammans med andra reformer som berör skatter och regelverk, kompetensförsörjning, energi, infrastruktur och trygghet.

Reformvägar framåt

Det är tydligt att Sverige har behov av förändring, när det kommer till att skapa bättre fungerande och mera ändamålsenliga punktskatter samt en mera lyhörd skattemyndighet. Vad är då den konkreta reformvägen framöver? Till att börja med har Näringslivets Regelnämnd NNR tillsammans med sina medlemmar, som är olika näringslivsaktörer, skapat en databas med regelförbättringsförslag inom flera olika områden. Dessa omfattar avskaffande av bekämpningsmedelsskatten, avskaffande av elektronikskatten och att trösklarna för återbetalning av elskatten ska tas bort.

Det behövs systematiskt arbete med att identifiera hur myndigheter i Sverige kan bli minst lika företagervänliga som i övriga EU-länderna och hur likabehandling och tydlig myndighetsfunktion kan stärkas. Ett övergripande problem är tendensen att sätta guldkant (goldplating) på regelverken genom att överimplementera dem. Ett perspektiv som bör undersökas i detta sammanhang är ifall det finns för många tjänstemän i vissa fall, så att regelbördan ökar på grund av att det finns för många som vill reglera en verksamhet. Myndigheterna i Sverige kan bli smalare, genom att bantas, så att de blir mera fokuserade på kärnverksamheten.

Det finns sex grundläggande reformer som kan bidra till förbättring:

- Regleringsbrev som ställer krav på att Skatteverkets regeltillämpning kring punktskatter är harmoniserade med andra EU-medlemsstater och inte skiljer ut sig genom att med guldkant vara extra stränga.

Det är viktigt att staten via regleringsbrev ställa konkreta krav på den ansvariga myndigheten att harmoniera regeltillämpningen. Myndighetens tolkning och omsättning av regelverken i praktiken har omfattande inverkan på företagandets förutsättningar. Konkreta krav behöver formuleras i regleringsbrev och följas upp, så att förbättring kan realiseras.

- Att Riksrevisionen och Statskontoret utreder hur Skatteverkets bemötande av företag, särskilt kring punktskatter, rättsfall och konkurser kan bli mera objektiv och rättssäker.

De myndigheter som har ansvar för att kartlägga och bevaka andra myndigheter behöver involveras i arbetet för hur Skatteverkets myndighetsutövning kan bli mera företagervänlig. Medan myndighetens service uppfattas som positiv av företagen i allmänhet, finns tydliga indikationer på att vissa i grunden laglydiga företag känner sig närmast rättsosäkra i relation till myndigheten.

- Tuggtobak i påse är en produkt som trängs undan av tillämpningen av punktskatter, i detta fall genom att produkten tolkas vara snus. Handeln med elektronikvaror från Sverige trängs undan av elektronikskatten. Utredning behövs för att analysera hur förbättring kan skapas och ifall det finns fler produkter som trängs undan av tillämpningen av punktskatter.

Överdriven reglering, myndighetsaktivism och feltolkningar kring punktskatter kan leda till att enskilda produkter trängs undan på marknaden. Det finns redan flera fall som behöver uppmärksammas och hanteras, men det kan finnas skäl att i utredning analysera om även fler branscher har drabbats på lika vis.

- Att fler punktskatter avskaffas eller förenklas. Det är viktigt att förstå att andra styrmedel ofta finns som är mera optimala. Att stapla styrmedel ovanpå varandra är inte det samhällsekonomiskt lönsamma viset att reglera på. Förenkling behövs särskilt för de företag som inte är registrerade för vissa punktskatter men ändå blir skatteskyldiga.

Flygskatten avskaffades nyligen då den slog till mot flygnäringen, belastade hushåll och företag utan att vara ett effektivt styrmedel. Bättre styrmedel fanns redan på plats genom EU så denna skadliga punktskatt kunde avskaffas. Bekämpningsmedelsskatten och elektronikskatten är andra punktskatter som kan avskaffas, de punktskatter som behålls behöver administreras smidigare. Händelseskatteskyldighet, det vill säga reglerna då företagare som inte är registrerade för vissa punktskatter ändå blir skatteskyldiga, behöver ändras. Att ha mycket strikt regel tillämpning, som kravet på att administration och inbetalning ska vara genomförda under fem dagar, är inte realistiska och i grunden hämmande för näringslivets funktionssätt.

- En ny Rättssäkerhetskommittén som likt 1993 års statliga offentliga utredning kan ge förslag på hur rättssäkerheten vid skatteärenden kan stärkas.

Denna fråga har länge varit viktigt. Skatteverket behöver driva hårda processer, detta ingår i deras uppdrag. Samtidigt blir det ibland så att i grunden laglydiga företag drabbas, och rättssäkerheten behöver därför vara stark. Läget idag är att myndigheten har bra service gentemot företag över lag, men kan slå hårt mot enskilda företag, även i grunden laglydiga aktörer. Förvaltningsdomstolarnas roll, i hur följsamma de är gentemot myndigheten, behöver beaktas för rättssäkerheten.

- När Skatteverket söker interagera med enskilda företag genom informationsutbyte snarare än traditionell ärendehantering skapas en legal gråzon, med osäkerheter och frågetecken om likabehandling. Regleringsbrev från regeringen bör adressera hur traditionell myndighetsutövning åter kan bli fokus för myndighetens arbete.

Det är ett försök av myndigheten att bli mera företagervänlig, men i grunden är det problematiskt att en myndighet som reglerar företagens beskattning också ska ge råd, särskilt när råden i senare hand inte är rättsligt vägledande. Att renodla på myndighetens funktion och minska byråkratiska gråzoner är viktigt, i syfte att nå förbättring.

Sverige kan bli ett mera företagervänligt land som växer, för att nå dit behövs många reformer, inklusive en mera lyhörd skattemyndighet, reformerade punktskatter och större rättssäkerhet vid skattedomar. De perspektiv som lyfts fram i denna rapport är aktuella och kan förhoppningsvis bidra till en mera konstruktiv näringspolitik, som omfattar många pusselbitar. Att skapa en mera lyhörd Skatteverk, fortsätta reformera punktskatterna, reglera myndighetsaktivism och skapa mera rättssäkerhet vid skatteärenden är del av den näringspolitik som Sverige behöver framåt.

"Sverige kan bli ett mera företagervänligt land som växer, för att nå dit behövs många reformer, inklusive en mera lyhörd skattemyndighet, reformerade punktskatter och större rättssäkerhet vid skattedomar."

Referenser

Dagens Industri (2024). "Handspritsföretag misstänks ha fuskat med skatten", 2024-07-09.

Dagens Juridik (2013). "HFD:s bakläxa till Skatteverket ger många felaktigt dömda företagare möjlighet till omprövning", debattartikel Stefan Wahlgren, 2013-01-07.

Den Nya Valfärden (2013). "Skatteprocessen – Vad varje företagare bör veta"

Elektronik Branschen (2023). "Elektronikskatten ökar än mer – upp 36%", pressmeddelande 2023-10-17.

Eurostat, General government expenditure by function.

Eurostat, Gross domestic product (GDP) at current market prices by NUTS 3 region.

Fi2023/02703. "Justerad skatt på tobak och nikotin", Skatte- och tullavdelningen, Finansdepartementet.

Finansdepartementet (2023). "Platspåskatten ska avskaffas", pressmeddelande, 2023-09-13.

Finansdepartementet (2024). "Sänkt alkoholskatt för öl från mikrobryggerier", pressmeddelande, 2024-09-13.

Fölster, S. & N. Sanandaji (2024). "Lågskatteländer toppar välfärdsligan – medan högskatteländer tappar", Skattebetalarnas Riksförbund.

In2013dollars inflation calculator <https://www.in2013dollars.com/Euro-inflation>.

Konjunkturinstitutet (2024). "Sänkt flygskatt", remissvar, Fi2024/01009, Dnr 2024-213, 2024-05-15.

Motion 2014/15:2788. "Rättssäkerhet i skattefrågor för företagare", Johan Hedin.

NNR (2023). "Promemorian Förslag om sänkt skatt på plastbärkassar inför budgetpropositionen 2024", remissvar, 2023-06-26.

Prop. 2024/25:2. Höständringsbudget för 2024, Finansdepartementet, Regeringen.

Rättvis Skatteprocess (2024a). "Ett mer rättssäkert skattetillägg".

Rättvis Skatteprocess (2024b). "Har man råd att överklaga? Om ersättning för processkostnader i skattemål".

SOU 1993:62. "Rättssäkerheten vid beskattningen", Betänkande av Rättssäkerhetskommittén.

SOU 2017:102, s. 175. "Skatt på kadmium i vissa produkter och kemiska växtskyddsmedel", Betänkande av Utredningen om skatt på tungmetaller och andra hälso- och miljöfarliga ämnen samt översyn av bekämpningsmedelsskatten".

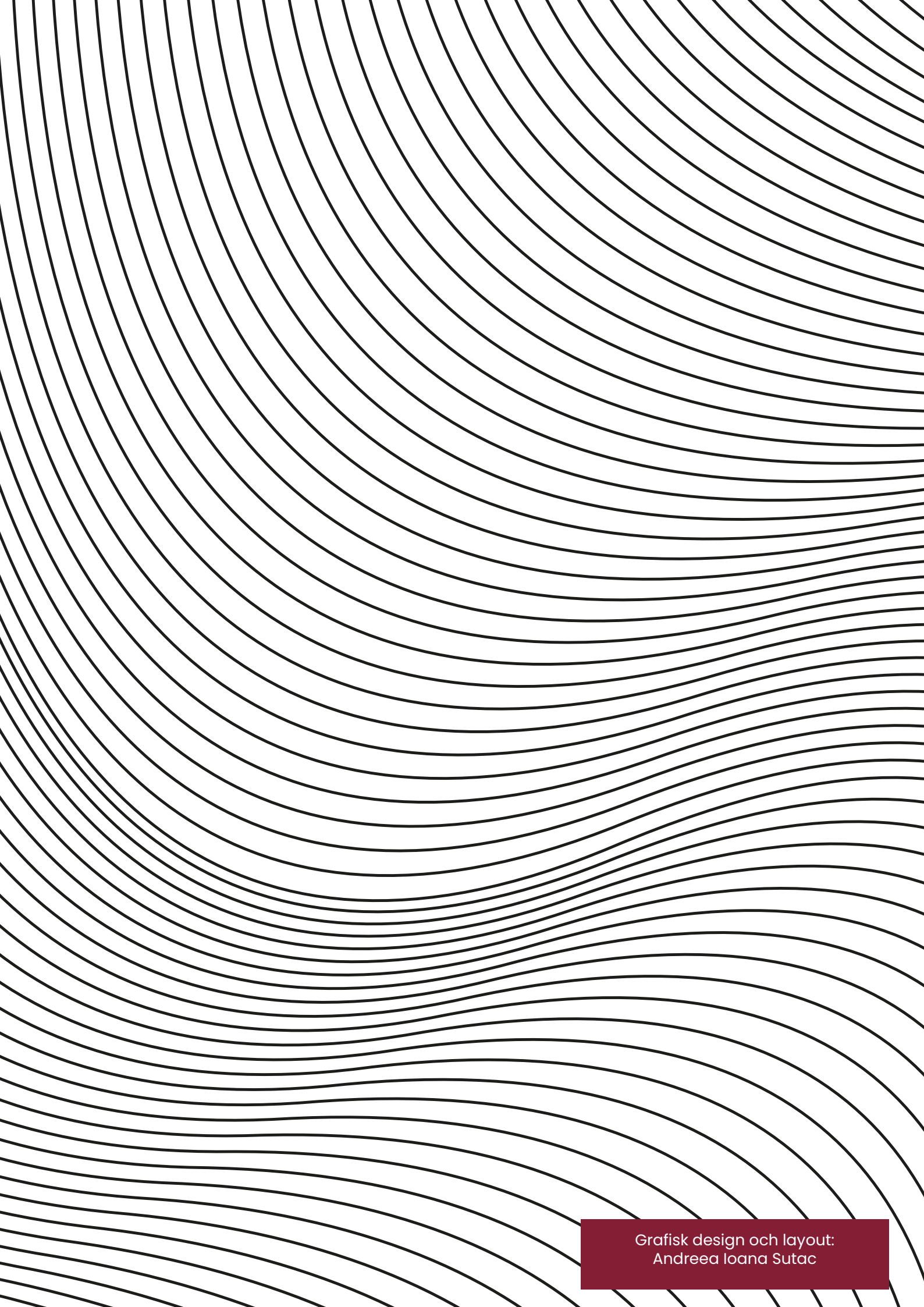
SvD (2024). "Tuggtobak är inte snus, Skatteverket", SvD debatt, 2024-03-30.

Svenskt Näringsliv (2015). "Effektivitet eller legalitet? En bedömning av Skatteverkets nya samarbetsformer", Bernitz, U. & J. Reichel, juni.

35

Svenskt Näringsliv (2023). "Förenklad administration vid redovisning och betalning av punktskatt i vissa fall", PWC.

Tillväxtanalys (2024). "Konkurser och offentliga ackord 2023", statistik 2024:02.

Grafisk design och layout:
Andreea Ioana Sutac